

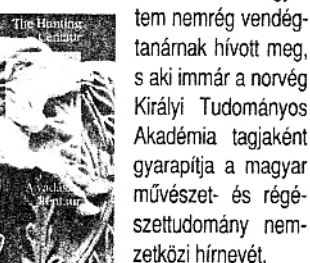
annyi szerepel, hogy eredetük tisztázatlan, az ezt a részt illusztráló térképen azonban egyértelműen különválasztják a keltákat az ibérektől.

Ezen a félreértésen kívül azonban valóban nagyon sok mindent megtudhatunk a spanyolokról és a portugálokról, még legnépszerűbb ételük, a paella és a portói bor is külön fejezetet kap, akárcsak „nemzeti mániájuk”, a foci és nevezetes táncuk, a flamenco. (Helikon-Magyar Könyvklub, 240 oldal, 3680 forint) J. Zs.

The hunting Centaur – A vadászó kentaur

Ritkán fordul elő könyvkiadásunk történetében, hogy egyetlenegy műtárgyat önálló monográfia keretében mutassanak be. Nyilvánvaló, hogy az ilyen emlékek nemcsak a szakértők, hanem a nagyközönség számára is különleges értéket kell képviselnie. Ilyen nagybecsű alkotás az a kentaur és gazellát ábrázoló mészkő dombormű, amellyel – a műkereskedelemből származó vásárlás útján – 1993-ban gyarapodott a budapesti Szépművészeti Múzeum Antik Gyűjteménye. E tárgyat a múzeum egy finom ízléssel rendezett, úgynevezett kamarakiállításon mutatta be a közelmúltban a nagyközönségnek, s ez alkalommal jelent meg a szóban forgó domborművet a művészi fejlődés kereteibe illesztő monográfia is. A könyv szerzője a késő antik egyiptomi művészet nemzetközi híró szakembere, az a Török László, akit az oslói egyetem nemrég vendégtanárnak hívott meg, s aki immár a norvég Királyi Tudományos Akadémia tagjaként gyarapítja a magyar művészet- és régészettudomány nemzetközi hírnevét.

Az emlék a késő antik épületszobrászat legjobb minőségű alkotásai közé tartozik, olyan emlékek, amelyek a világ bármelyik múzeumának díszére válhatnak. A remekmű nemcsak a késő

antik egyiptomi szobrászat sajátos vonásait árulja el, hanem – mint Török László írja – „elemzésével közelebb juthatunk a fáraonikus egyiptomi kultúra és a hellenizmus közötti kölcsönhatások jobb megértéséhez”. Mielőtt megállapítanók a vadászó kentaurt ábrázoló dombormű stílus-történeti helyét, előbb – magától értődően – magáról az ábrázolás tárgyáról kell szólnunk. A félig ló-, félig emberestű kentaurok az ókori mitológiának gyakran ábrázolt lényei. Több ókori szerző is úgy véli, hogy ezek különös lények, amelyek a mitológiában néha gonosz démonként, máskor pedig – mint Kheirón (Akhilleusz nevelője) – művelt, barátságos természetű személyekként jelennek meg. Török László úgy véli, hogy ez a küzdelmi jelenet szimbolikus értelmű, s a dionüszoszi mitológia egyiptomi értelmezéséhez kapcsolódik: „A hellenisztikus kori egyiptomi vallásosság s különösen a népi vallásosság nagy hangsúlyt helyezett Dionüszosznak azokra a vonásaira, amelyek őt mint a halál istenét és az Alvilág urát jellemezték” – írja. Az Erénynek, a Természet zabolátlan erőinek, a Jónak és a Frossznak a küzdelmére utal ez a jelképes kompozíció is, mégpedig úgy, hogy a kentaur a Jónak, a gazella pedig a Természet féktelen erőinek jelképe. Tehát a szóban forgó dombormű ábrázolásának pontosan ellenkező értelme van, mint amilyenek a kentaurt az ugyancsak egyiptomi eredetű, a Kr. u. II. században írott Physiologos (Fiziológus) néven ismert keresztény jellegű mű bemutatja. Ebben ugyanis a kentaurok – kettős alakjuk és természetük miatt – az ellenséges hatalmaknak és a csúfolódó eretneknek a jelképei, „mert nyájias beszéddel meg hízelkedéssel megcsalják ... az ártatlanok szívét”. A budapesti relief – írja a szerző – „eredetileg egy dionüszikus kontextusba tartozott”, amelynek a temetkezéssel kapcsolatos funkciója volt.

Ami a szóban forgó emlék stílusát illeti, az indadiszkek közt megjelenő alakokat „erős naturalisztikus plaszticitás jellemzi”. Fontos megfigyelése a szerzőnek, hogy hangsúlyozza: a kivitelezés műgondja a kentaur fejének modellálására összpontosul, ez ugyanis a késő antik egyiptomi szobrászatnak a jellegzetessége. E tételét a szerző gazdag összehasonlító

emlékanyaggal bizonyítja. Az ábrázolás vallástörténeti szerepét, funkcióját illetően Török László a hellenisztikus egyiptomi sírépítéssel emlékeivel veti össze a budapesti domborművet, megállapítván róla, hogy az szepulchrális környezetből származhat.

A monográfia zárófejezete megállapítja, hogy „a budapesti kentaur a IV. század közepe táji egyiptomi művészet összetettségének remek példája. Az alakok mintázása a klasszikus esztétikai ideálok újjászületéséről árulkodik, ám a testek általánoságban mozgó és a fejek precíz, részletkedvelő kidolgozása közti elentét a tetrarchia kori (a IV. század elején uralkodó császárok idejéből való – K. Z.) stílus továbbélő hatását is feltételezi, akárcsak az alakok plaszticitása és az elvontan lapos indadisz közti feszültség”.

Török László a budapesti kentaur domborműnek részletes, gazdag összehasonlító anyag bevonásával készült elemzése kapcsán nem csupán egy kiemelkedő művészeti emlék stílus- és esztétikájának helyét állapítja meg, hanem – magyar nyelven – elsőként az egész kopt monumentális művészet teljes problematikáját is felvázolja, s ezáltal kimagaslóan értékes művel gyarapítja a hazai művészettörténeti szakirodalmat. (Atlantisz Könyvkiadó – Szépművészeti Múzeum, 148 oldal, 1750 forint)

DR. KÁDÁR ZOLTÁN

MSD Orvosi Kézikönyv a Családban

A Melania Kiadói Kft., amely – fő profilja szerint – orvosi szakkönyveket ad ki, remélhetőleg nálunk is nagy sikert arató könyvet jelentetett meg magyarul. Az amerikai Merck Kutatólaboratóriumok által tavaly szeptemberben megjelentetett eredeti mű ugyanis egy év alatt nem kevesebb mint hétszáz ezer (!) példányban kelt el. Nagy népszerűségét annak köszönheti, hogy kétszáznyolcvanhét fejezetben mintegy ezerkét száz betegségről szól szakmailag hitelesen és, ami a legfőbb, a nem orvosok számára is érthetően. A tudományosságának a közérthetőséggel való ötvöződése a legfőbb záloga annak, hogy ez a könyv a család egészségügyi bibliájává válhasson.

Habár a néhai dr. Szendei Ádám: Orvos a családban című könyv szintén fontos szerepet töltött és töltsön be lakosságunk egészségnevelésében, a most megjelent kézikönyv a messze felülmúlja témagazdagságában, szakmaiságában és korszerűségében egyaránt. A fejezeteket ugyanis a témák jeles amerikai szakértői (jobbára egyetemi tanárok és docensek) írták, majd neves szakemberek ellenőrizték egy háromfős szerkesztői gárdának és tizennygy tagú szerkesztőbizottságnak a felügyeletével.

Az eredeti kiadvány öt évi munka eredménye. Ahhoz viszont, hogy a rekordidő alatt elkészült fordítás jóvoltából a mű magyarul is megjelenhessen, mindössze egy évre volt szükség. A dicséret után essen szó a – valószínűleg a gyors munka miatti – fogyatékoságokról is. Az impresszum tanúsága szerint a magyar kiadásnak nem volt kiadói szerkesztője. Így eshetett meg, hogy például egy helyütt toxoplasmosis, másutt toxoplazmózis a címszó, az aorta háromféleképpen van írva (fő ütőér, főütőér, főverőér), s a kalcium kalciumként, a folsav folsavként, az elektród pedig elektródként szerepel.

Nagy örömmel szolgálta az orvosi elnevezések magyaros írásmódja, hiszen ennek pontosan három évtizede az elkötelezett híve vagyok. Ez a kézikönyv kitűnő példa arra, hogy nem latin helyesírással is nagyon jól, sőt, jobban érthető, miről van szó, bármennyire berzenkedtek és berzenkednek is ez ellen némelyek. Egy-két szerencsétlen „magyarítás” azonban szintén akad. Szegény Joseph Lister vagy Edmond Isidore Étienne Nocard bizonyára meglepődne – ha élne –, hogy a róluk elnevezett betegségből liszteriózis és nokardiózis lett. Jó lenne azonban, hogy az új kiadás – amelyből minél többet kívánok a kiadónak – helyesírásiag is rendben kerüljön az olvasók kezébe. A szép küllemű könyvet viszonylag borsos ára ellenére minden olvasónk figyelmébe ajánlom. (Melania Kiadói Kft., 1998, 1512 oldal, 8300 forint)

DR. PÉCSI TIBOR

